

Lawton Aletli Günlük Yaşam Aktiviteleri Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Lawton Aletli Günlük Yaşam Aktiviteleri Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=25306>

Özet

Lawton Aletli Günlük Yaşam Aktiviteleri Ölçeği (L-AGYAÖ), bireylerin bağımsız yaşam sürdürebilme yeteneklerini gösteren daha karmaşık günlük yaşam görevlerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş standart bir geriatri aracıdır. Bu ölçek, özellikle yaşı popülasyonlarda fonksiyonel durumu ve bağımsızlığı ölçmek için kritik öneme sahiptir. Ölçeğin Türkçe adaptasyonu, 2020 yılında Isik, Yilmaz, Uysal ve Basar tarafından gerçekleştirilmiş olup, bu çalışma ile ölçeğin Türkçe konuşan popülasyonda geçerlik ve güvenilirlik özellikleri ortaya konmuştur. Adaptasyon çalışması, ölçeğin kültürel olarak uygunluğunu ve psikometrik açıdan sağlamlığını doğrulamıştır.

Ölçek, telefon kullanma, alveri yapma, yemek hazırlama, çamaşır yıkama ve finansal yönetim gibi sekiz temel aktivite alanını kapsar. Elde edilen skorlar, kişinin tam bağımlıktan tam bağımsızlığa kadar uzanan fonksiyonel kapasitesini yansıtır.

Anahtar Kelimeler

Lawton Aletli Günlük Yaşam Aktiviteleri Ölçeği, Aletli Günlük Yaşam Aktiviteleri, IADL, Fonksiyonel Durum, Yaşlılık, Geriatri, Uyarılma, Psikometri.

Yazarlar

Emir İbrahim İpek, Sefa Yılmaz, İsmail Uysal, Salih Başar.

Amaç

Ölçeğin temel amacı, yaşı yetkinlerin ve fonksiyonel kısıtlılık riski taşıyan bireylerin bağımsız yaşam becerilerini objektif olarak değerlendirmektir. Lawton Aletli Günlük Yaşam Aktiviteleri (A-GYA) ölçeği, temel günlük yaşam aktivitelerinden (B-GYA) farklı olarak, kişinin sosyal çevresiyle etkileşimini ve karmaşık görevleri yerine getirme yeteneğini ölçer. Bu değerlendirme, klinik karar verme süreçlerinde, rehabilitasyon planlamasında ve uzun süreli bakım ihtiyaçlarının belirlenmesinde hayati rol oynar.

Türkçe adaptasyon çalışmasının özel amacı ise, orijinal Lawton IADL ölçeğinin Türkçe kültürüne ve diline uygunluğunu sağlamak ve klinik ile araştırma ortamlarında güvenle kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç sunmaktır.

Yapı

Ölçek, bireyin çevre ile etkileşim kurmasını gerektiren ve bilişsel ilevseliğin yanı sıra fiziksel kapasiteyi de barındıran Aletli Günlük Yaşam Aktiviteleri (IADL) yapısını ölçer. Bu yapı,

genellikle sekiz alt alanı içerir: telefon kullanımı, alıverişi, yemek hazırlama, ev işleri, çamaşır yıkama, ulaşım araçlarının kullanma, ilaç yönetimi ve finans yönetimi. Bu aktiviteler, başlıca bir yaşam için gerekli olan ileri düzey becerileri temsil eder.

Her bir alt aktivite, kişinin o görevi ne derece başlıca veya yardımla gerçekleştirdiğini deşlendiren ikili veya dereceli bir puanlama sistemi ile deşlendirilir. Ölçek, kişisel bakım yeteneklerinden ziyade, toplumsal rollerin sürdürülmesine odaklanır.

Geçerlik

Lawton Aletli Günlük Yaşam Aktiviteleri Ölçeği'nin Türkçe adaptasyon çalışması'nda kapsamlı geçerlik analizleri yapılmıştır. Çeviri sürecinde kültürel ve dilsel eşdeğerlik sağlanmış, böylece kapsam geçerliği güçlendirilmiştir. Yapı geçerliği başlıca, faktör analizi teknikleri kullanılarak ölçeğin orijinal yapıyı koruyup korumadığını incelenmiştir.

Genellikle, ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için bilinen fonksiyonel durum ölçekleri (örneğin, Barthel İndeksi) ile korelasyonlar incelenir (eş zamanlı geçerlik). Isık ve arkadaşları (2020) tarafından yürütülen çalışmada, ölçeğin fonksiyonel durumu doşru bir şekilde temsil ettiğini ve bu nedenle klinik uygulamada kullanma uygun olduğunu göstermiştir.

Güvenirlik

Ölçeğin Türkçe formunun güvenilirlik çalışmaları, hem iç tutarlılık hem de zamana başlıca tutarlılık (test-tekrar test güvenilirliği) açısından deşlendirilmiştir. İç tutarlılık, genellikle Cronbach Alfa katsayısı kullanılarak ölçülmüş ve adaptasyon çalışması'nda kabul edilebilir veya yüksek düzeyde olduğunu bildirilmiştir. Yüksek iç tutarlılık, ölçek maddelerinin aynı temel yapıyı, yani Aletli Günlük Yaşam Aktivitelerini, ölçtüşünü gösterir.

Test-tekrar test güvenilirliği, ölçeğin farklı zamanlarda stabil sonuçlar üretme yeteneğini deşlendirir ve Lawton A-GYAÖ'nün Türkçe formu için bu tutarlılığın da yeterli düzeyde olduğunu varsayılmaktadır. Bu güvenilirlik bulguları, ölçeğin tekrarlanan ölçümlerde tutarlı sonuçlar vereceğini garanti eder.

Faktör Analizi

Orijinal Lawton IADL ölçeği teorik olarak tek bir genel fonksiyonel yeterlilik faktörünü ölçmek üzere tasarlanmış olsa da, birçok kültürlerarası adaptasyon çalışması farklı faktör yapıları ortaya koymuştur. Tipik olarak, Lawton ölçeği maddeleri iki ana faktöre ayrılabilir: **Ev İçi Aktiviteler** (yemek hazırlama, ev işleri, çamaşır yıkama) ve **Toplumsal/Dış Mekan Aktiviteleri** (telefon kullanma, alıverişi, ulaşım, finans yönetimi).

Isik ve arkadaşları'nın (2020) Türkçe adaptasyon çalışması'nda da, le?in faktör yapısı'nın Türk popülasyonunda geçerli olup olmadığı araştırılmış ve orijinal veya modifiye edilmiş bir faktör yapısı'nın uyumunu değerlendirmek için Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) veya Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) kullanılmıştır.

lme Aracı

Test Type: Uyarlama (Adaptation) ve Fonksiyonel Değerlendirme le?i

Format: Gözlem veya Görülmeye Dayalı Derecelendirme le?i

Language Available: Türkçe (Uyarlama), İngilizce (Orijinal)

Population Group: Yaşlı Bireyler, Geriatrik Hastalar, Kronik Hastalıkları Olan Yetişkinler

Age Group: Genellikle 65 yaş ve üzeri, ancak fonksiyonel kısıtlılık değerlendirmesi gereken tüm yetişkinler.

Population Details: Ölçek, bağımsız yaşam becerilerini değerlendirmek için kullanılır. Adaptasyon alışması genellikle niversite hastanelerinin geriatri veya fizik tedavi kliniklerinde takip edilen hastalar üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Test Methodology: Bireyin her bir Aletli Günlük Yaşam Aktivitesini gerçekleştirme yeteneği puanlanır. Puanlama bağımsızlık seviyesini yansıtır; daha yüksek puanlar daha fazla bağımsızlık anlamına gelir.

Anahtar Kelimeler

Fonksiyonel Bağımsızlık, IADL, Yaşlılıkta Fonksiyonel Durum, Adaptasyon alışması, Geçerlik, Güvenirlik.

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Sağlanmamıştır.

Affiliation Email addresses: eisik@cu.edu.tr (Sorumlu Yazar: Emir İbrahim İşk)

Correspondence Address: ukurova Üniversitesi (Tahmini Affiliation)

zinler, ücret ve Test Yılı

Orijinal Lawton IADL le?i kamu malı olarak kabul edilse de, spesifik adaptasyonun kullanımı için yazarlarla iletişime geçilmesi önerilir. Türkçe adaptasyon çalışması'nın yayın yılı **2020**'dir.

le'in Türkçe versiyonunun orijinal PDF dosyası a?a??daki ba?lantıdan indirilebilir: lawton-aletli-gunluk-yasam-aktiviteleri-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Isik, E. M., Yilmaz, S., Uysal, I., & Basar, S. (2020). Adaptation of the Lawton Instrumental Activities of Daily Living Scale to Turkish: Validity and reliability study. *Annals of Geriatric Medicine and Research*, 24(1), 35-40. DOI: <https://doi.org/10.4235/agmr.19.0051>

Makalenin tam metni bu ba?lantı üzerinden de eri?ilebilir: e-agmr.org.

Lawton Aletli Günlük Yaşam Aktiviteleri le'i Maddeleri

NEML?: Ölçek maddeleri kaynak içerikte sa?lanmadı?ından, bu k?s?m için spesifik maddeler listelenememektedir. Ancak, Lawton IADL le'i genel olarak sekiz temel alanı de?erlendirir:

Telefon Kullanımı (Telefonu ba??ms?z kullanabilme yetene?)
Alı??veri? (Market alı??veri?ini ba??ms?z yapabilme yetene?)
Yemek Hazırlama (Ba??ms?z olarak yemek hazırlayabilme yetene?)
Ev ??leri (Ev temizli?ini ve düzenini sa?layabilme yetene?)
ama??r Yıkama (ama??rları yıka?p kurutabilme yetene?)
Ula??m (Toplu ta??ma veya özel araç kullanma yetene?)
İlaç Yönetimi (İlaçlarını do?ru dozda ve zamanda alabilme yetene?)
Finans Yönetimi (Parayı ve faturaları yönetebilme yetene?)